THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—57 213
Winnipeg — Manitoba

די אמעריקאנער דעלעגאציע ביים קאנגרעס

די אמעריקאנער דעלעגאציע ביים ציוניסטישן קאנגרעס האט שוין ביי עטלאכע געלעגנהייטן אויסגעדריקט איר שטעלונג צו די וויכטיקערע פאליטישע פראגעס וואס שטייען אויפ'ן סדר־היום פון'ם קאנגרעס: זי איז אין איר גרעסטער מערהייט פאר דר. ווייצמאן און זיין פאליטיק פון שטרעבן צו מיטארבעטערשאפט מיט דער בריטישער רעגירונג, אבער גלייכצייטיק איז זי אויסגעשפראכן קעגן דער מאנדאטן מאכט. וועלכע וואס־רפט צוריק די אויס־געשטרעקטע האנט און טוט אלץ וואס זי קאן צו שאפן צו זיך א קעגנערישע שטימונג ביי די אידישע מאסן.

באזונדערס שארף, ווי זיין שטייגער איז, האט רבי סטיוועזן ווייז אטאקירט די בריטישע רעגירונג, וועלכע, ווי ער האט זיך אויסגעדריקט, איז "50 פראצענט אנטי־אידיש, און 50 פראצענט פרא־אראביש". זיין רעדע איז געווען אזוי שארף, אז דר. ווייצמאן האט זי דערקלערט פאר אן "אומפאראנטווארט־לאכער". און ער האט דעמאנסטראטיוו פארלאזן דעם זאל אינמיטן רעדע.

אבער לואיס ליפסקי, וועלכער האט גערעדט אין א מעסיקערן טאן, האט אויך ניט געשאנעוועט די בריטישע רעגירונג און איר פאלעסטינער פאָ־ליטיק, און שאקע א דאנק זיין מעסיקערן טאן, און דעם וואס ער האט גערעדט אינ'ם נאמען פון דער אמעריקאנער דעלעגאציע. און ניט בלויז פאר זיך אליין, ווי רבי וויז, האט זיין רעדע געדארפט מאכן א באזונדער שטארקן רושם.

און דער רושם וואס די רעדע האט געמאכט איז גאנץ וויכטיק, — ניט אזוי אויפ'ן קאנגרעס גופא, ווי אויסער אים. די בריטישע רעגירונג דארף זיך איבערצייגן, אז די פשרות אויף וועלכע די אידישע פארשטייער בכלל און די אמעריקאנער אידישע פארשטייער בפרט, זיינען גרייט צו גיין מיט איר און איר פאלעסטינער פאליטיק, דריקן ניט אויס קיין צופרידנהייט מיט איר פאָ־ליטיק.

בעת די באלפור דעקלאראציע איז ארויסגעגעבן געווארן, האט ענגלאנד געהאט באזונדערס אין זינען דעם איינדרוק וואס דאס האט געדארפט מאכן אויפ'ן אמעריקאנער אידנטום. ענגלאנד האט דאן איר ציל דערגרייכט. — דאס אמעריקאנער אידנטום האט אויפגעגעבן די דעקלאראציע מיט באגייסטערונג און מיט דאנקבארקייט.

איצט נויטיקט זיך ענגלאנד ניט אין דער סימפאטיע פונ'ם אמע־ריקאנער אידנטום. דאך מאג די בריטישע רעגירונג וויסן, אז מיט איר ניט־ישר'דיקער פאליטיק בנוגע די אידן פארטרייבט זי פון זיך און פארפרעמדט אירע בעסטע פריינט. — די אידן פון אמעריקע.

די אמעריקאנער דעלעגאציע ביים קאנגרעס האט דאס זייער קלאר גע־מאכט.

דער מאראטאריום אין קראפט

נאכדעם ווי פראנקרייך האט צוגעשטימט צו הואווערס מאראטאריום פלאן אויף געזוויסע תנאים, גייט דער פלאן אריין אין קראפט. — די איבעריקע צדדים האבן זייער צושטימונג געגעבן נאך פריער, באלד ווי דער פלאן איז אנאנסירט געווארן.

דער פלאן פון אן אייניאריקן מאראטאריום אויף אלע מלחמה חובות, אפילו אין דער געמעסיקטער פארם, וועלכע איז ארויסגעקומען ווי א רעזולי־טאט פונ'ם אפמאך מיט פראנקרייך, וועט צוערשט האבן א גוטע ווירקונג אויף דייטשלאנד, וועלכע וועט א דאנק דעם גערא־טעוועט ווערן פון דער באלדיקער געפאר פון א פינאנציעלן צוזאמענברוך און פון דער דראנענדיקער פאליטישער איבערקערעניש. וואס וואלט געווען א רעזולטאט פון דער עקאנאמישער צע־פאלונג.

דייטשלאנד וועט איצט האבן די געלעגנהייט אפצוכאפן דעם אטעם, מיט דער פארבעסערונג פון איר עקאנאמישער לאגע, וועט וואקסן דער גע־ברויך אין לאנד, עס וועט פארקלענערט ווערן די ארבעטסלאזיקייט אין דייטש־לאנד וועט מער ניט מוזן פארפלייצן אין אזא מאס די וועלט מיט ביליקע סחו־רות. דאס אלץ וועט שוין במילא פארבעסערן די לאגע אין אנדערע לענדער סיי עקאנאמיש און סיי פאליטיש. און דערצו וועלן סיי אייראפע און סיי אמע־ריקע געניסן פונ'ם צייטווייליקן אפשטעל פונ'ם שטראם פון גאלד פון יענער צו דער זייט פון ים, וואס שאפט א מאנגל אינ'ם טייערן מעטאל אין אייראפע און אין איבערפלוס אין אמעריקע.

דער מאראטאריום פלאן איז אבער בלויז א מאמענטאלע לייזונג פונ'ם פראבלעם. און נאכ'ן יאר, ווען די צאלונגען דארפן ווידער געמאכט ווערן, וועלן די געווינסן פונ'ם מאראטאריום אנהויבן ביסלאכווייז פארשווינדן. די גרינדלאכע לייזונג פונ'ם פראבלעם איז ניט א מאראטאריום, נאר דאס פול־שטענדיקע בטל מאכן פון די מלחמה חובות און רעפאראציעס.

דערווייל וויל ניט די פאראייניקטע שטאטן און ניט פראנקרייך הערן דערפון. זאל אבער דער מאראטאריום בריינגען די דערווארטעטע רעזולטאטן, דאן קאן די געזעלשאפטלאכע מיינונג אין ביידע לענדער געביטן ווערן, — ביידע לענדער וועלן זיך איבערצייגן, אז זיי געווינען מער ווי זיי פארלירן פון אזא פלאן.

דער מאראטאריום קאן דערפאר נאך אפשר זיין דער ערשטער שריט אויפ'ן וועג פונ'ם ברייטערן פלאן, בטל צו מאכן אלע מלחמה חובות און אלע רעפאראציעס צאלונגען.

אז ניט רעגיסטראציע, איז מסירה'לאך

צי דער רעגיסטראציע ביל אין מישיגאן וועט דערקלערט ווערן קאנ־סטיטוציאנעל, צי ניט, אבער ניר־דזשווירסי האט שוין מיט ווייניקער טומל דורכגעפירט א געזעץ, וואס דארף איינגטלאך דערגרייכן דעם זעלבן ציל, וואס א רעגיסטראציע געזעץ: צו בארויבן די אימיגראנטישע באפעלקערונג פונ'ם שטיקל ברויט.

דער געזעץ אנגענומען פון דער לעגיסלאטור פון ניר־דזשווירסי אויף דער לעצטער סעסיע, וועלכער איז איצט אריין אין קראפט, פארלאט זיך באשעפ־מיקונג פון "איילינענס" ביי געזעלשאפטלאכע ארבעטן אונטערגענומען פונ'ם שטאט, ווי אבער קאן מען זיין זיכער, אויב איינער וואס ארבעט ביי די געזעל־שאפטלאכע ארבעטן איז ניט קיין "איילינען?"

וואלט געזעץ א רעגיסטראציע געזעץ, וואלט עס פאר די אימיגראנטן שונאים געווען די בעסטע זאך. אבער אז ניט, מוז מען אנקומען צו פאטריאָ־טישע ארגאניזאציעס. — זיי וועלן שוין דערשטעקן אויסלענדיש בלוט און וועלן בארויבן וואו מען באדארף.

די מיטגלידער פון דער פאטריאטישער ארגאניזאציע מיט'ן מאדנעם נאמען "הענרי קלעי ראט 179" האט זיך געווענדעט צו די הויפטן פון די דע־פארטמענטן אין ניר־דזשווירסי, וואס האבן צו טאן מיט געזעלשאפטלאכע אר־בעטן, מיט דער פאדערונג שטריינג דורכצופירן דעם נייעם געזעץ. יענע האבן פארזיכערט זייער גרייטקייט דאס צו טאן. אבער זיי האבן געבעטן די פאט־ריאטן צו העלפן זיי אין דער "הייליקער ארבעט" דורך מסירה'לאך, וואו מען באדארף.

נאטירלאך וועלן די פאטריאטן דאס גערן טאן. זייערע שפיר־הינט וועלן איצט נאכשפאנירן יעדן ארבעטער ביי די געזעלשאפטלאכע ארבעטן, אויב אין זיינע אדערן פליסט ריין אמעריקאניש בלוט. אז ניט — זאל ער פגר'ן פון הונגער, הייסט עס...

אידישע פרנסות אין פאריז

(א בריוו פון פאריז)
פון י. שעכטמאן

די וועלט שטאט פאריז האט איינגע־שלונגען אין משך פון די לעצטע צען־פופצן יאר אן ערך הונדערט טויזנט "נייע" אידן, — אימיגראנטן פון פוילן, רוסלאנד, פון רומעניע און ליטע. די ראזיקע הונ־דערט טויזנט מענשן זיינען ווייט פון צו זיין רייך און אפילו וואוילהאבנד. אבער זיי אלע לעבן און ארבעטן און פארדיי־נען און אנדערגען זיך אין אין "מאכן א לעבן", — זעלבסטפארשטענדלאך ניט אינם אמעריקאנער זין פונם וואָרט. — אבער דאך זיינען זיי אינם רוב אויך ווייט פון דלות, פון הונגער און אר־בעטסלאזיקייט.

מיט וואס און פון וואס לעבן דיי דאָ־זיקע צענדליקער טויזנטער מענשן? וואס פאר א פרנסות האבן זיי געפונען אין דער רייזיקער מיליאנען שטאט, וואוהין זיי זיינען געקומען אלס פרעמדע, אן א מלאכה אין דער האנט?

וויסנשאפטלאך און סטאטיסטיש אין די דאזיקע פראגע שווער צו פארענטפערן. קיין שום צייטונגען און אויספארשונגען זיינען ביז איצט אין פראנקרייך אין דעם זין ניט דורכגעפירט געווארן. פאר יע־דען, וואס שטייט נאענט צו דעם פאריזער אידישן לעבן, וואס אינטערעסירט זיך אק־טיוו מיט דער עקאנאמישער לאגע און אנטוויקלונג פון דעם יונגן פאריזער אידי־שען ישוב, איז דער ווירטשאפטלאכער מצב פון די פאריזער אידן אין אלגעמיי־נע שטריכן קלאר. און דאס בילד פון די אידישע פרנסות אין פאריז איז אין אוי־סערארדענטלאכער בונטער, פאלפארביקער — א אינטערעסאנטער מאטעריאל הן פאר א סטאטיסטיקער, און הן פאר א רעאליסטישן שריפטשטעלער.

די "נייע" אידן אין פאריז זיינען אר־בעטער און הענדלער. ווי אומעטום, אזוי אויך דא. "פראלעטאריזירן זיך" די אידן פון פאלק שטעלט אין משך פון די לעצטע צען־יאר.